

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

-

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

-

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

-

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

-

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesilakia ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:ää. Säännösten tarkoituksena on vesivoimalaitosten säätökykyyn nojaten turvata yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeisen sähköjärjestelmän vakautta ja toimintavarmuutta myös poikkeuksellisten häiriöiden aikana. Vesilakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset vesivoimalaitoksen tai säännöstelyä koskevaan lupaan sisältyvistä määräyksistä poikkeamisesta sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseksi poikkeuksellisissa häiriötilanteissa. Työryhmän mietintö on toimeksiannon mukaisesti laadittu hallituksen esityksen muotoon.

Vesistöpaneeli yhtyy monilta osin työryhmän muistioon sisältyvään Suomen Luonnonsuojeluliiton eriävään mielipiteeseen sekä Suomen Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestön tarkentavaan lausumaan.

Vesistöpaneeli toteaa, että lukuisten vesivoimalaitosten toiminta ei maassamme täytä nykyisellään vesipuitedirektiivin vaatimuksia. Komissio on kehottanut Suomea mahdollistamaan vesilupien tarkistamisen vesipuitedirektiivin mukaisesti ja se on nostanut Suomea vastaan rikkomusmenettelyn. Oikeusministeriö vesilain muutosesitys VN/335/2019 ei tuo edelleenkään ratkaisua kalateiden rakentamiseksi velvoitteena ns. nollevelvoitevoimaloihin ja monet voimalat harjoittavat lisäksi vesiluonnolle haitallista laitonta lyhytaikaissäännöstelyä.

Työryhmän toimeksiantoon ei kuitenkaan ole kuulunut arvioida vesivoimalaitosten normaaliin toimintaan kuuluvaa lyhytaikaissäännöstelyä eikä työryhmän ehdotuksilla ole tarkoitus vaikuttaa tätä koskevaan oikeustilaa. Nyt ehdotetulla sääntelyllä olisi sen sijaan mahdollista myöntää poikkeama vesienhoidon tilatavoitteista jopa silloin, kun varsinainen vesilupa tai sen varjolla harjoitettava toiminta ei täyttäisi vesipuitedirektiivin vaatimuksia. Vesistöpaneeli katsoo, että vesienhoidon tilaa ei voida heikentää, ennen kuin vesipuitedirektiivin vesien tilaa turvaavat velvoitteet ovat pantu täytäntöön kansalliseen lainsäädäntöön.

Toimenpiteiden haittoja on tarkoitus arvioida siten, että poikkeuksen käytön vaikutuksia arvioidaan ennen sen soveltamista vallitsevaan tilaan. Tämä edellyttää selvityksiä vesistön vallitsevasta tilasta ennen poikkeusta. Materiaalia on oltava useilta vuosilta vuosien välisen vaihtelun johdosta. On erittäin arveluttavaa vertailla haittoja sellaiseen vesiympäristöön, joka on jo heikentynyt luvattoman toiminnan perusteella. Poikkeusluvan mukainen sääntely on vaikutuksiltaan verrattavissa lyhytaikaissäännöstelyyn, jonka tiedetään olevan haitallista vesiluonnolle. Suomessa ei ole kuitenkaan tehty lyhytaikaissäännöstelyn vaikutuksista kattavaa pitkäaikaista tutkimusta, vaikka sitä harjoitetaan useilla voimalaitoksilla ilman, että sen vaikutuksia on arvioitu tai kompensoitu.

Valtion korvaamat edunmenetykset esitetään rajattavaksi pelkästään omaisuutta välittömästi kohdanneisiin edunmenetyksiin. Kuten esityksessä todetaan, lupamääräyksistä poikkeamisesta voi aiheutua pitkäaikaisia haitallisia vaikutuksia kala- ja rapukannoille. Syntyviä vahinkoja tulee kompensoida vesilain mahdollistamalla tavalla yleistä kalatalousetua valvovan viranomaisen toimesta. Yleinen kalatalousetu on laajempi kokonaisuus kuin yksityinen omistusoikeus tai yksittäisen kalastusoikeuden haltijan etu, sillä kalat ja ravut itsessään eivät kuulu kenenkään yksityiseen omistukseen.

Keskeinen merkitys työryhmän esittämien säännösehdotusten soveltamiselle on vesivoiman tilapäisiä

lisäämismahdollisuuksia ja niistä aiheutuvia vaikutuksia koskevalla etukäteisellä selvitystyöllä. Selvityksessä tulisi kartoittaa ne kohteet, joissa vesivoimatuotannon tilapäinen lisääminen olisi toteutettavissa teknisesti ja vähiten ympäristöllisiä haittavaikutuksia aiheuttavalla tavalla. Selvitys

tulee Vesistöpaneelin näkemyksen mukaan toteuttaa vesistökohtaisesti ja ottaa mukaan järjestelmään sellaisia voimalaitoksia, jotka ovat teholtaan merkittäviä ja jättää uhanalaisille kalalajeille tärkeät rakennetut vesistöt lupapoikkeaman ulkopuolelle.

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

-

7. Muut huomionne ehdotuksesta

-

Huttula Timo
Suomen vesistöpaneeli - Vesistöpaneeli